

Počivamo li zaista u miru? Manjak obdukcija često je rezultat nepovjerenja i nepoznavanja posla patologa, a prakse u Europi i svijetu drastično se razlikuju

"Staro" shvaćanje patologa, čiji je jedini posao obdukcija, više ne vrijedi. Danas se rodbina pokojnika rijetko odlučuje dati pristanak na obdukciju, osim u slučajevima kada smatra da pokojnik nije pravilno liječen

AUGUSTIN MARKOTA / Foto: Miroslav Lelas, Pixabay, Pexels, Freepik – 28. rujna 2025. 13:46

Smrt se u našoj sredini još uvijek donekle tabuizira. Smatra se teškom i mračnom temom do te mjere da smo o normalnom dijelu ljudskog života skloni govoriti u eufemizmima: pokojnik je "utonuo u vječni san", "zauvijek nas je napustio", "otišao je na onaj svijet". S "onim svijetom" otvara se niz ontoloških pitanja oko kojih će se uvijek lomiti koplja. Međutim, u ovom projektu fokus ne

stavljamo na pitanje "Kamo idemo kad umremo?" nego "Kako idemo kad umremo?" Dalmacija Danas će se kroz ciklus članaka pod nazivom "Počivamo li zaista u miru? Zdravstveni, etički i pravni aspekti odnosa prema ljudskom tijelu nakon smrti" baviti manje poznatim, često tabuiziranim te zdravstveno i pravno zanimljivim dijelovima odnosa prema ljudskom tijelu nakon smrti. Istražit ćemo kakvi su pravni okviri postupanja prema ljudskom tijelu nakon smrti, što se u zdravstvenom i teološkom smislu smatra mirnim počivanjem i koja je najčešća zona zaobilaženja zakona vezanih za ukop.

U trećem tekstu serijala razgovarali smo sa **Šimunom Anđelinovićem**, liječnikom – specijalistom patologije i sudske medicine te sveučilišnim profesorom iz Splita. Bio je rektor Sveučilišta u Splitu u mandatu 2014.–2018., a potom i predsjednik Rektorskog zbora RH. Dugogodišnji je predstojnik Kliničkog zavoda za patologiju, sudsku medicinu i citologiju KBC-a Split. U studenom 2023. Senat Sveučilišta u Splitu dodijelio mu je počasno zvanje professor emeritus.

Šimun Anđelinović

Manje se pristaje na obdukcije zbog općeg nepovjerenja i neznanja o poslu patologa

Koliko se Hrvati, u odnosu na druge europske zemlje, u slučajevima u kojima obdukcija nije obavezna, odlučuju na obdukciju? Osjećate li tada nepovjerenje ljudi prema tom posljednjem činu s ljudskim tijelom prije ukopa?

- Svijest i percepcija laika o poslu patologa još su uvijek, nažalost, pogrešne. "Staro" shvaćanje patologa, čiji je jedini posao obdukcija, više ne vrijedi. Današnja patologija znatno je drukčija nego prije 50 i više godina. Dijagnostičke metode u medicini danas su puno naprednije, lakše se može pratiti patomehanizam smrti i utvrditi konačan uzrok smrti, pa je i broj obdukcija danas značajno manji nego prije. Za usporedbu, prije desetak godina godišnje smo obavljali do 180 obdukcija, a prošle godine oko 70. Danas se rodbina pokojnika rijetko odlučuje dati pristanak na obdukciju, osim u slučajevima kada smatra da pokojnik nije pravilno liječen. Vjerujemo da je razlog slabijeg pristajanja na obdukciju opće nepovjerenje i neznanje o našem poslu, kao i, naravno, urođena ljudska želja za očuvanjem integriteta tijela.

Kako se jamči dostojanstven odnos prema "rubnim" slučajevima, primjerice tijelima preminulih u teškim nesrećama ili tijelima prosjaka i beskućnika?

- Prema tijelima svih pokojnika odnosimo se jednako – s najvećim dostojanstvom. Svaki čovjek, u životu i smrti, zaslužuje poštovanje.

Koliko je patologija atraktivna grana medicine? Je li i vaše područje zahvatio trend općeg nedostatka liječnika i medicinskog osoblja?

- Patologija je kao grana medicine uvijek imala nešto manji postotak zainteresiranih liječnika nego, primjerice, interna medicina. No u splitskom KBC-u na svakom natječaju za specijalizaciju iz patologije uvijek imamo zainteresirane mlade liječnike spremne preuzeti odgovornost ovog teškog, ali predivnog posla. Smatramo da je razlog još uvijek velikog interesa za ovaj posao djelovanje Katedre za patologiju Medicinskog fakulteta u Splitu, gdje rade izvrsni stručnjaci, predavači koji vole patologiju i ljubav prema njoj rado prenose mlađim generacijama.

Postoji li univerzalna metoda obdukcije ili svakom preminulom pristupate različito?

- Provođenje obdukcije ima svoja pravila određena strukom. Metoda je univerzalna, ali nitko od nas nije isti – anatomske se razlikujemo – pa je i pristup svakom pokojniku individualiziran te ponekad zahtijeva drukčiji način provođenja obdukcije.

Smatrate li da se u Hrvatskoj dostojanstveno postupa s mrtvim ljudskim tijelom? Nedavno je javnost zgrozio slučaj preminule osobe kojoj je Hitna pomoć mogla samo dijagnosticirati smrt, ali nije imala ovlasti pomaknuti tijelo, koje je potom bilo izloženo ekstremnim ljetnim vrućinama i pogledima ljudi. Koliko smo kao sustav spremni humano postupati u tim najranjivijim trenucima?

- Smatram da se u Hrvatskoj dostojanstveno postupa s mrtvim ljudskim tijelom, pritom poštujući sva pravila dobre medicinske prakse. U vezi spomenutog slučaja, ne znam sve detalje, ali vjerujem da je tada poštovan protokol koji proizlazi iz zakona i pravilnika Republike Hrvatske. U slučaju smrti na javnom mjestu potrebno je obavijestiti policiju, koja onda, zajedno s mrtvozornikom, izlazi

na teren i provodi ispitivanja te sve potrebne radnje na mjestu događaja (u ovom slučaju na javnoj površini). Nažalost, kako se radi o javnom mjestu, neminovno je da tom činu prisustvuju i laici. No, poštujući sve protokole, čini se maksimum da se očuva dostojanstvo pokojnika, ali i javnosti, a da se pritom ne ugrozi izuzimanje relevantnih dokaza i činjenica o samom događaju.

Pad obdukcija i nove dileme

Smrt je univerzalna, ali način na koji joj pristupamo otkriva naše želje i uvjerenja te kakvo povjerenje imamo u sustav. U daljnjem istraživanju zavrili smo iza brojki koje pokazuju globalni pad obdukcija, proučili međunarodne standarde i različite prakse postupanja s tijelima – osobito u trenucima kada nema obitelji koja bi ispratila pokojnika.

Tema otvara osjetljiva pitanja o ljudskom dostojanstvu, povjerenju u institucije i kulturnim razlikama u odnosu prema smrti, nudeći širu sliku koja nadilazi samu statistiku. Naime, obdukcija, nekad zlatni standard medicine i forenzike, u svijetu bilježi dramatičan pad. U Sjedinjenim Državama, primjerice, obdukcija je 1970-ih rađena na gotovo 20% svih smrti, dok je 2020. stopa pala na 7,4%. Ipak, u mlađim dobnim skupinama i kod nasilnih smrti brojke ostaju vrlo visoke – čak 62,6% smrti u dobi 15–24 godine podvrgnuto je obdukciji, a gotovo 99% ubojstava rezultira postmortalnim pregledom.

Europa pokazuje još veće razlike među državama. Dok je u nordijskim zemljama poput Finske stopa forenzičkih obdukcija visoka, Danska bilježi znatno niže brojke. Svjetska zdravstvena organizacija prati udio obdukcija po državama i potvrđuje trend opadanja kliničkih, dok forenzičke – one koje naređuje država u sumnjivim okolnostima – ostaju stabilne.

Istraživanja u Švedskoj pokazala su da bi većina građana prihvatila obdukciju nad sobom ili članom obitelji, no istovremeno velika većina osjeća nelagodu pri samoj pomisli na postupak. Religijski razlozi također igraju važnu ulogu: u muslimanskim i židovskim zajednicama u Ujedinjenom Kraljevstvu obitelji su spremnije dati pristanak na manje invazivne obdukcije (CT, MRI, "keyhole" metode) nego na klasične postupke.

Velike britanske studije o perinatalnim obdukcijama također su pokazale da minimalno invazivna autopsija (MIA) povećava prihvaćanje roditelja i smanjuje traumatičnost.

Kada država naređuje obdukciju

Zakoni u Europi daju državnim institucijama moć da narede obdukciju i protiv volje obitelji. U Engleskoj i Walesu, primjerice, koroner (osoba zadužena za neovisno izvješće o uzroku smrti) ima pravo zadržati tijelo i narediti pregled ako je smrt iznenadna ili sumnjiva. Na razini Vijeća Europe, preporuka R(99)3 nalaže standarde forenzičkih obdukcija – od neovisnosti vještaka do čuvanja dokumentacije – koje su preuzele mnoge članice.

U velikim nesrećama i katastrofama ključna su međunarodna pravila. INTERPOL-ov vodič za identifikaciju žrtava katastrofa (DVI) i ICRC-ov priručnik za postupanje s tijelima propisuju stroge standarde: svako tijelo mora biti označeno, dokumentirano, pohranjeno u hladnim uvjetima i podvrgnuto pokušaju identifikacije prije sahrane. Brzi masovni ukopi bez identifikacije su zabranjeni jer krše pravo obitelji na istinu i dostojanstvo pokojnika.

ICRC pritom ruši rašireni mit: tijela preminulih nakon katastrofa ne predstavljaju sanitarni rizik i ne uzrokuju epidemije. Pravi prioritet je humanost, a ne brzina ukopa.

Što kad mrtvi nemaju obitelj?

Najdelikatnije pitanje postavlja se vezano za tijela preminulih koji su bez obitelji, prijatelja ili čak identiteta. Prakse se razlikuju:

Ujedinjeno Kraljevstvo: Lokalne vlasti imaju zakonsku dužnost organizirati tzv. *public health funeral* ako nema rodbine. Pogreb se plaća iz općinskog proračuna, a trošak se može kasnije naplatiti iz ostavine.

Francuska: Komuna snosi troškove pogreba osoba bez sredstava, a usluga je besplatna za "indigente" (siromašne). Ako se naknadno pronađu nasljednici, država može potraživati povrat.

Njemačka: U slučaju da nema rodbine, pogreb se provodi kao *ordnungsbehördliche Bestattung* – sahrana po nalogu nadležnog ureda. Trošak se, gdje je moguće, nadoknađuje iz ostavine.

Španjolska: Postoji praksa tzv. *entierro de beneficencia* – općina pokriva trošak, a sud nadzire postupak ako identitet nije potvrđen.

SAD: Najpoznatiji primjer je Hart Island u New Yorku, masovno groblje siromašnih i nepreuzetih tijela od 19. stoljeća. Danas grad ulaže u humanizaciju tog mjesta i omogućuje obiteljima posjete. U Los Angelesu se tijela kremiraju, pepeo se čuva tri godine, a potom organizira zajednička komemoracija.

Australija: Koronerske smjernice nalažu balans između istrage i kulturno-vjerskih prava. Sud može odobriti sahranu i kad identitet nije potvrđen.

Indija: Vrhovni sud naglašava pravo svakog pokojnika na dostojanstvenu kremaciju ili ukop, a nacionalno povjerenstvo za ljudska prava izdaje smjernice državama za postupanje s nepreuzetim tijelima.

Obdukcije, unatoč padu, ostaju ključne u razotkrivanju uzroka smrti, no društveni stavovi i religijske tradicije oblikuju njihovu prihvaćenost. S druge strane, postupanje s tijelima bez obitelji razotkriva civilizacijsku zrelost: od "polja siromaha" u New Yorku do francuskih i njemačkih zakonskih obveza, sve države balansiraju između birokratske nužnosti i ljudskog dostojanstva.

I dok međunarodni standardi jasno propisuju da nijedno tijelo ne smije biti sahranjeno bez pokušaja identifikacije i bez trunke poštovanja, ostaje pitanje koliko će se ta pravila u praksi dosljedno provoditi.

Počivamo li zaista u miru? Stručnjaci kažu da se prema pokojnicima odnose s najvećim poštovanjem, ali manjak grobara i mogućnosti izbora načina pogreba donose ozbiljne probleme

Počivamo li zaista u miru? Don Ante Žderić o dilemama i strahovima umirućih: "Čovjeku treba vrijeme za tugovanje i oprostaj, a u beznađu i

manjku vjere mnogi se znaju zapitati – što ako naprijed nemamo gdje, a nazad nemamo kome?"

Članak je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti

Moja reakcija na članak je...

5

Facebook

Twitter

NAPIŠI, DOJAVI, SLIKAJ,
UKAŽI... BUDI DIO NAS.

DALMACIJA
DANAS

[UVJETI KORIŠTENJA](#) [PRAVILA O PRIVATNOSTI](#) [PRODAJA I MARKETING](#) [IMPRESSUM](#)

[KONTAKT STRANICA](#) [CJENIK](#) [CJENIK-IZBORI](#)

© 2025 Dalmacija danas. Sva prava pridržana.